

L. SIMON LÁSZLÓ, KÖRBEJÁRNI A HAZÁT

(Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, 2017)

L. Simon László költészete mellett az esszéírói tevékenysége új színeket ad a kortárs irodalomhoz. A művészetek új irányait feltérképező, az irodalomtörténet-írás számára a nemzetközi hírű és rangú, de itthon kevésbé ismert művészeket bemutató *Hidak a Dunán* (2005) esszékötetét a *Személyes történelem* (2011) vallomásai, majd a *Szubjektív ikonosztáz* (2012) követi, amely a fogalom szakrális előismeretétől meghatározva, abból táplálkozva felfedi a láthatatlant. Műve olyan, mint egy képi rejteket dekódoló útmutató. Akárcsak a „szegények Bibliája”, a képekkel a szentírást megértető ikonosztáz, úgy fordítja le a vizuális nyelvet az írott szöveg kifejezésformájába. Esszéírói tevékenységének másik domináns eleme a nemzeti sorskérdéseket a művelődés- és kultúrpolitikán keresztül megközelítő írásai [*Versenyhátrány. A (kultur)politika fogságában*, 2007, *A római szekér. Kulturális politika – politikai kultúra*, 2010], amelyekben – Ambrus Lajos szerint – sokszor a „gyermekkor, a haza körbejárása, a személyes történelem katarziszai, az örökség és az ünnep fájdalmasan észlelhető hiányai, [...] a család, a barátság és a halál összefüggései” szolgáltatják a témát. *A Polgári kultúrpolitika. Eredmények és dilemmák* című kötetében (2014) pedig a Klebelsberg Kuno-i szellemiség mintául állításával, a közpolitika elemzésével, gyakorlati tanácsokkal utat is mutat. Írásai identitásproblémáinkra is felhívják a figyelmet, s megtudjuk, mit gondol hagyományról, múlttól, nemzeti kultúráról, kultúrpolitikáról.

A 2017-es ünnepi könyvhétre megjelent *Körbejárni a hazát* című új esszékötetének írásaiban (amelyek alkotásban másfél évtizedet ölelnek fel) bejárva a szülőföldjét, keresi, kutatja a gyökereit. A kötelékekről ír. „Azokról az eltéphetetlen szájakról, amik tradíciókká fonják a múltat, amik összekötnek bennünket elődeinkkel és utódainkkal” – írja Schmidt Mária a kötetet méltató bevezetőben.

A *Gyökerek* című nyitófejezet erről az eltéphetetlen szájakról ír. Az *Örökségről*, a régi hordókról, gépekről, „a tengerként hullámozó, haragos szőlő”-ről, ami édesapja halálával feladatként az ő vállára került: „Örökség a föld, örökség a feladat, örökség a mások által megkezdett és befejezhetetlen élet is” – vallja a nyitóösszejében (*Örökség*).

Mindezt majd a ciklust záró írás, a *Lírai vallomás egy huszonöt éves cégről* sorából értjük meg igazán: az író kacskaringós utat járt be, hogy megtalálja identitásának alapját, elfogadja feladatát. Bár tiltakozott, lázadt Isten szándéka ellen, és nem akart azonosulni apja világával, de ráébredt, hogy nem válhat az örökséget elpazarló perszési alakká: az identitását, a gyökereit őriznie kell, azt a földet, amit a politikai hatalom által megfigyelt sárbogárdi születésű dédapának, Huszár Gábornak elkobzott

birtoka után a család a kárpótlási jegyekből vásárolt meg. Annak a dédapának a földje volt ez, aki a császári és királyi 69. „Hindenburg” gyalogezredben szolgált, a szerb hadszínteret, majd az olasz frontot is megjárta, s részt vett az I-XII. Isonzó csatában, a Piave menti harcokban: a háború első napjától az utolsóig az első vonalban harcolt. „Ilyen teljesítményt kevesen mutathattak fel hadseregünkben” – olvashatjuk róla a 69. gyalogezred 1937-ben megjelent világháborús emlékalbumában. Majd Sárbogárdon gyönyörű birtoka és családja, három lánya lett, később azonban földönfutóvá vált: mindenét elkobozták a kommunista rezsim kiszolgálói. A család történelmét is őrzi tehát ez a föld. Az író L. Simon László életében és esszéiben a kihívás elfogadása a jellemfejlődéshez való hozzájárulás attribútumává vált. Helyesen látja, hogy az ember jelleme kortól függetlenül képes fejlődni vagy elromlani. Karel Čapeket idézve összegyűjti a gazdálkodás örömeinek, harcának és kudarcának jellemformáló erejét. Az időjárással való küzdelem például „alázatra és bölcsességre tanít”. A bölcsesség pedig a türelem támasza és talpköve. Ezek az erények hiányoznak azokból, akik ugyan „még sosem ültettek fát”, de az íróasztal mögül barackmag-sztorikat költenek, vagy műútépítési vádakat generálnak ellene. Mély bölcsességeket fogalmaz meg a tulajdonról is, ami önző vállalkozói és birtoklási ösztönöket is táplálhat, vagy a kereskedelemről, ami „sosem osztozik a maga profitján a termelővel”.

Esszéiben Kenessey Gyulának, az egykori sárbogárdi főszolgabírónak és családjának is emléket állít (*Akiknek megadta a sors*). Kenesseyt a nyilasok elleni fellépése, a tevékenységük betiltása miatt és a nemzeti ellenállási mozgalommal való kapcsolataért Szálasi 1944. október 19-én börtönbe csukatta, majd a dachau koncentrációs táborba vitette, ahol életét veszítette: tifuszbajrány áldozata lett. A család többi tagja is sokat szenvedett. A „dicsőséges felszabadító” Vörös Hadsereg Kenessey feleségét megbecstelenítette, az idősebbik lányukat, a 22 éves Gizellát pedig a katonák tömegesen megerőszakolták, amibe később behalt. Az ikerhúgok sorsa is nehéz volt: Margit férjét, Wurdits Lajos orvostanhallgatót 1953-ban a Rajk-per során kivégezték, Kenessey Erzsébet férje, Szabó László pedig kilenc éven keresztül volt orosz hadifogságban, s a hazatérte után politikai okokból sokáig munkát sem kapott.

Kenessey Gyula „keresztény volt és magyar, aki mélyen és meggyőződéssel konzervatív volt, aki éppen a konzervativizmusából és a kereszténységéből, pontosabban a kereszténységéből következően az emberi életet és méltóságot tartotta a legfőbb értéknek” – mondta L. Simon László a főszolgabíró halálának 70. évfordulóján, 2015. február 5-én Sárbogárdon, a Kenessey-emlékmű avatásának ünnepségén.

L. Simon László esszékötete önéletrajzi ihletettséű is. A magyar irodalomban az önéletírás műfajának kezdetei a XVII–XVIII. századi Erdélyben jelentkeztek Misztótfalusi Kis Miklós, Bethlen Miklós, Bethlen Kata és II. Rákóczi Ferenc önéletrajzi jellegű műveiben. A szerző életútját megörökítő műfaj a XX. században sokszínűbbé válik: történelmi-művelődéstörténeti eseményeket, szociográfiai ihletettséget, idegenségélményt vagy akár anekdotákat is tartalmaznak a vallomások. (Lásd Kassák Lajos *Egy ember élete*, Márai Sándor *Egy polgár vallomásai*, Németh László *Homályból homályba*, Illyés Gyula *Puszták népe*, Móricz Zsigmond *Életem re-*

génye című műveket, vagy Déry Tibor, Tamási Áron, Nyíró József, Veres Péter önéletrajzi írásait.) A kortárs magyar irodalomban viszont a hagyományos forma töredékessé válik: csupán egy-egy meghatározó életszakasz tárul fel az alkotók életéből. L. Simon László déd- és nagyszüleinek (*Új világ született*), szűkebb családjának, saját életének egyes elemei, így például a gyermekkori színterek (Jenő, Gárdonyi, Sárbo-gárd, Sümegprága, ahová otthonról haza mentek – *A világ forog és alábukik*), a közös nagycsaládi összejövetelek (a „füstös, mustos, puttonyos, éneklős” szüret, amiből mára már csak a szőlőbetakarítás maradt, a disznóvágás, disznótör – *Téli disznóságok*), a szűk család misztériuma („A gyermekeink mentik meg a lelkünket” – *Légy a mi érző, meleg bőrünk!*), az íróvá, költővé válás állomásai (Mohácsi tanár úr irodalom különórái, a székesfehérvári irodalmi élet meghatározó alakjának, Péntek Imrének hatása, Magyar Műhely-estek, Bella István személyisége – *Bella kontextusok*) így tűnnek fel az elmélkedő-eszmélő, kereső-kutató, sorsot-életet feltáró írásaiban. Az elmúlás, az elválás fájdalma is jelen van az esszéekben (*A Styxen túlra*). S ehhez kapcsolódik a gyermekkora óta jelenlévő vágy: *Körbejárni a hazát*. „Eljutni a legki-sebb faluba is.” Vagy Kőrösi Csoma lelkesültségével csupán gyalog körbejárni a megyéjét, amivel „egy életre eljegyezte” magát.

Ezen a közös úton, az író és olvasó hazát körbejáró kalandja során más problémákkal is találkozunk. A *Kultúra és állam* fejezetben például a nyilvánosságot mesterségesen alakító médiumok problematikájával foglalkozik, s a piacvezérelt kulturális közegünkben a nyilvánosság torzulását eredményező téves fogalomhasználatoknak (így például a magas- és a populáris kultúra összemosásának, illetve a populáris és a városi folklór azonosításának) kritikus megítélésével egyben érzékelteti az írás születésének idején monopolhelyzetű műsorok kontraszelektív, a befogadók fogyasztási szokásait erősen befolyásoló módszerét, ami kizárólag a nagyvárosi szubkultúrát mutatja be (*Hatalom – hitvallás – eszköz. Megjegyzések az állam kultúrafenntartó szerepéről*). S az állam kultúrafinanszírozó szerepének a szocialista diktatúrától napjainkig való feltérképezésénél Lányi Andrást idézve megjegyzi, hogy a rendszer-váltás után a semleges állam megvalósítására törekvő liberálisoknak köszönhetjük a céltalan állam megvalósulását. Ezzel szemben a konzervatív megközelítés mindig hangsúlyozta az állam értékközvetítő és kultúratámogató szerepének fontosságát. S Bertrand Russel bölcsességét továbbbűzve megjegyzi: „Tevékenységünket [...] annak tudatában kell folytatnunk, hogy [...] a hatalom csupán eszköz lehet és nem cél. Ez elengedhetetlen feltétele a sikernek, illetve a hatalom megtartásának”.

Az *Irodalom, könyvkiadás, olvasás Magyarországon* című fejezetben kiemeli, hogy a globális liberális-szabadpiaci világunkban „a nyomtatott médiumokra épülő hagyományos olvasás pozíciói [...] meggyengültek”. A haszonelvűség került a középpontba, az erkölcsi-szellemi fejlődésben egyre kevesebb szerepet játszik a könyv. A nagyregény, a klasszikus irodalom veszített a népszerűségéből és a szórakoztató író-sokra, a ponyva- vagy népszerű irodalomra van egyre inkább igény.

Bedecs László arról írt az egyik tanulmányában, hogy a kor felgyorsult információcseréjéhez szokott olvasók igényének a műfajok közül a vers felelne meg leginkább,

hiszen rövid, klipszerű, egy-két üzenetre épül csupán. Így a vers sokkal inkább lehetne a XXI. század műfaja, mint mondjuk a nagyregény. S az ellentmondás éppen ebből származik, hogy sajnos mégsem az. Sőt, a fiataljaink – ahogy L. Simon László rámutat az esszéjében – magyarul-angolul fantasy irodalmat olvasnak, ami „nem csupán a mi nemzeti irodalmi kánonunktól, hanem a fantasy irodalmat megszüülő nyelvi közegetől, azaz az angol-amerikai költészet és próza poétikai hagyományaitól és szerepétől is fényévnyi távolságra van.” A szabadidő eltöltését is átstrukturálják a média által divatossá tett életformák. Itthon mindehhez még hozzájárul a kulturális intézményrendszer zsugorodása, a kulturális élet színvonalosítása és a magyar nyilvánosság eltorzult szerkezete, amelyet a megszülető értékek nyilvánosságának erős korlátozottsága jellemez (a médiumokat uraló gazdasági-politikai csoportok és érdekközösségek értékpreferenciáinak való kiszolgáltatottság, az irodalom sokszor „politikai konfliktusok szimulációs terepasztalává” válik, a könyvkiadásunkat néhány nagy cégcsoport uralja, lehetetlen helyzetbe hozva a többi kiadót és vidéki könyvesboltokat – *Az irodalmi szervezetek szerepéről*). Mindezt Gereben Ferenc és Nagy Attila is kommercializálódási és prakticializálódási tendenciaként írja le (*Irodalom, könyvkiadás, olvasás Magyarországon*).

Susan Sontag több mint két évtizeddel ezelőtt állapította meg, hogy nem irodalmi kultúrában élünk. Azóta pedig óriási változások történtek az infokommunikációs világban. „Korunk láthatólag újabb és újabb drámai erejű paradigmaváltásokat kényszerít rá alkotóra és befogadóra, programozóra, tartalomszolgáltatóra és felhasználóra”: kultúránk mediatizált térben zajló kultúrává vált (*A meg nem értés paradoxona*) – írja L. Simon László, akinek 2014-ben a szakmai közönséget felrázni szándékozó egyik nyilatkozata a Tokaji Írótábor résztvevői között is vitát váltott ki: az internetes és e-book-rendszertől világunkban mi lesz a nyomtatott folyóiratok támogatásával és a könyvkereskedelmi rendszerrel? Ez a kérdésfeltevés most is ugyanolyan érvényes aktuális. Sőt, az idő múlásával egyre súlyosabb lesz. L. Simon László ebben a mediatizált térben is ugyanolyan fontosnak tartja a kultúrpolitikát, s Esterházy Péterrel ellentétben vallja, hogy a kommunista diktatúra összeomlása után is az irodalomnak van oka és célja: a nemzeti karakter megőrzése és az európai vagy világ-irodalmi erejű és értékű művek megalkotása.

„Annál fejlettebb [...] valamely állam, minél inkább kultúrállam” – vallja az esszéíró a XX. század első felének nagy piarista gondolkodójával, Kornis Gyulával, aki Klebelsberg Kuno miniszternek az államtitkára volt (*Alkotás és befogadás*). S azt se felejtjük el, hogy „Műveltség nélkül elképzelhetetlen a gazdasági siker”. A kultúra támogatásában és a művészi szabadság biztosításában pedig az államnak tevékeny szerepet kell vállalnia. Ajánlja, hogy a klebelsbergi-kornisi kultúrpolitika elvi alapvetéseit tartjuk szem előtt. S figyelmezteti az elitréteget: ne folytassanak alacsony színvonalú politikai identitás-(ál)vitákat. Hiszen az egyik legfontosabb kérdés: „milyen feladata, szerepe van és lehet a XXI. században az értékes, igényes irodalomnak a nemzeti öntudat kimunkálásában és életben tartásában” (*Az irodalmi szervezetek szerepéről*).

A *Kulturális Európa* című esszéjében az identitáskérdéssel részletesebben is foglalkozik. Kiemeli, hogy a társadalmi együttélés keretei kulturálisan meghatározottak és identitásunk részei. Az európai identitás viszont nem azonos az Európai Unió identitásfogalmával. Egyesek az utóbbi erősítéséért sajnós lemondanak a saját nemzeti identitásközösségükhöz való tartozásukról is. Pedig minden itt élők tudomásul kellene vennie, hogy az európai identitás „elválaszthatatlan a kereszténységtől, a mi hagyományos családmmodellünkre épülő társadalmi szerkezettől. [...] Európában a nemzetek és nemzetállami lét kialakulása valódi előrelépés volt a korábbi állapotokhoz képest.” S akik a nemzeteknek egy uniós identitásban való felolvadását szorgalmazzák, azok valójában lemondanak a nemzethez való tartozás erőforrásáról, s ez visszalépést jelent egy korábbi állapotba. „Az Európai Unió csak akkor lehet erős, ha a formálódó identitása a kulturális Európa identitására épül, az erős nemzetállamok együttműködésére.” Európa immunrendszerét ez jelenti: az erős nemzetek és nemzetállamok közössége. Az igazi veszélyt pedig az, ha feladjuk az identitásunkat, a kulturális Európát.

A *Nemzet és politika* című fejezetben a konzervatív politika főbb jellemzőit, elvárható jellemvonásait mutatja fel (*Konzervatív politika – nyitott értékrend*), valamint a kommunizmus természetrajzát olyan szemléletesen ragadja meg, hogy a rendszervált(oz)ás (a „sunyi hatalomátmentés”) után született új nemzedék is megért(het)i lényegét: a kommunista diktatúra okozta erkölcsi-lelki válság és torzulás, a nyelven keresztüli gondolkodás-átformálás máig hatóan jelen van (*A kommunizmus természetrajzáról*). Sőt, a kulturális életben, a recepcióban, illetve az arra ható médiajelenlétben is még mindig ott él a politikai hovatarozás szerinti megítélés. Schöpflin Aladár 1940-ben a *Mi a magyar?* című Szekfű-kötetről írt recenziójában azt írja, hogy a tudomány és irodalom mentes a politikai előítéletektől. Ma viszont épp az ellenkezőjét tapasztaljuk (*Mi a magyar?*). A Fidesz kultúrpolitikai feladatvállalása ezért ennek orvoslására is kiterjed, és „a nyugodt lelkiállapothoz, a teremtő alkotáshoz, valamint a szép, nemes és választékos élethez” is igyekszik a szükséges feltételeket megteremteni és biztosítani (*A demokrácia valódi értéke*).

A nyelvi leleménnyel megalkotott, beszédes *Példaképp* című rész (példaképp[en]; példakép ~ eszmény- vagy mintakép ~ ideál) első írásában Berzsenyire emlékezik izgalmasan összekötve a táj elképzelt akkori hangulatát a Nikla felé tartó Berzsenyinek emléket állító út menti tábla előtt dologát végző férfi jelenkori képével: „Mit gondolt volna Berzsenyi, ha az a Niklára költözökde idején is ott állt volna” (*Bazsi felé*). Az elbeszélő most mégsem áll meg a kocsiával, nem szól, nem szólhat rá, mert „milyen jogon mondja meg, hogy hogyan éljen. Ott végzi a dologát, ahol akarja.” A jogát persze mindenki tudja, a kötelességét – az ősök iránti tiszteletét, hogy ne sértsen kegyeletet – már kevésbé. S különben is minden eltűnik, elrohan mellettünk az élet. Ez kép is. Úgy, ahogy a Berzsenyi-kori táj is megváltozott, más lehetett. Figyelmeztet: meg kell állnunk! Vissza kell néznünk „a dombtetőn megpihelve a szülőföldre”.

A fejezetben nemcsak a klasszicizmus és a romantika határán alkotó költő-remetéről emlékezik meg, de felhívja a figyelmet gróf Károlyi József Fejér megyei főispánra

is, aki az 1919. január 18-án kinevezett Berinkey-kormánnyal szemben bátran megfogalmazta a követelését és kritikáját, miszerint a kormány tervszerű aknamunkát folytat „a keresztény világnézet és a nemzeti történelem megszentelt hagyományai ellen”. Grieger Miklós egykori országgyűlési képviselőt és sóskuti plébánost is idézi: „Mit kell tennünk, hogy az 1918–19. évi forradalmi eseményekhez hasonló szenny és vérözön a magyar nép szegényére meg ne ismétlődjék? Mindenekelőtt meg kell védeni a hitet s a hitből fakadó erkölcsöt [...] Politikai, társadalmi, gazdasági, szociális megújulás lelki, vallásos újjászületés nélkül nem képzelhető el” (*Elődök tisztelete*). L. Simon László a reformkori kultuszminiszterre, Eötvös Józsefre, valamint Széchenyi Istvánra is méltón emlékezik: a „legnagyobb magyar” szavait idézve gyűjt erőt „a mindennapok magán- és közéleti küzdelmeihez” (*„Az erős ellenáll, a gyenge kétségbeesik”*). Követendő példaképként állítja elének Klebelsberg Kunót és Kornis Gyulát, (*Klebelsberg Kuno fehérvári szobránál, A kultúra mint erkölcs*), jelezve, „hogy ha nincs Kornis Gyula, akkor az egykori székesfehérvári ciszterdiák [Klebelsberg] [...] sosem lett volna képes a Trianon utáni megrázkódtatásból felrázni az országot, erőt és hitet adva az egész nemzeti közösségnek.”

A kötetet szerkesztő Békés Márton a *Művészet és kritika* című záró ciklusába beemeli a *Szubjektív ikonosztás* című korábbi L. Simon-kötetből a 2007-es Fejér megyei őszi tárlathoz kapcsolódó kérdésfelvetéseit, a csoportos kiállítás polémiáját érintő megnyitóbeszédét, valamint a Kozma Lajos modern villáiról és Kassák Lajos művészetéről szóló írását is, amelyben feltárja a magyar tradíciót az újjal szerves harmóniával összekötő építészeti sajátosságokat és az avantgárd mester „szűk határvonalakat” áttörő „poétikai újító szerepét”. A lengyel Łódź Kaliska művészcsoport *Vesszenek a férfiak!* című kiállítását elemző esszéjében pedig a férfi és női szerepcserére irányítja a figyelmet (a nők el nem nőiesedett, nehéz fizikai munkát végeznek), „a nemek közötti hagyományos szerep fogalmi és egyensúlyi eltolódásaira” (Szombathy Bálint) mutat rá, a művészcsoport nők iránti tiszteletére, csodálatára, a férfiközpontú világ és a feminizmus, a genderelmélet elleni tiltakozásukra.

Az író a művészeti kérdések mellett – mint láttuk – komoly társadalmi, politikai, nemzet-megmaradási, lételméleti és morális problémákat tárgyal, s ezt gazdag és változatos nyelvi regiszterrel valósítja meg. Szemléletes, lírai, vallomásszerű sorokkal találkozunk („a földre szórt mondatokból kellene összeraknom [...] a történetet”; „azzal is elégedett lennék, ha gyalog körbejárhatnám a megyémet. Az én megyémet, amivel egy életre eljegyeztem magam, kerüljek bárhova is, legyen bármi is vele, alakíthatják, szabhatják, régiósíthatják, lekerülhet a térképről, nekem ez marad a szűkebb szülőhazám”; „Valóságos szerelemmel csüngtem az óvónóm felhőig repítő szaván”), költői képeket használ, metaforákat („a személyes történelem lenyomatai, nagyapám üzenetei”; a „kék villám” a 26-os Csepel kerékpár), a képszerű beszéd hasonlatát („kicsi, egyszerű templom ez, még száz ember sem fér el benn, olyan, mint egy falat kenyér”; „Mert az én szívemet is a szerelem láncai kötik össze az anyafölddel, miként Berzsenyit is”), tájnyelvi szavak gazdagsága is díszíti a nyelvét (nem minden vidéken ismerik a mackót, pufajkát: „mackót húztam, kucsmát, valami öreg pufajkát vagy elnyűtt

steppelt kabátot, három réteg vastag zoknit és a sárga gumicsizmámat”), a személyesség („milyen bort ihatott a hetyei-niklai gazdatárs, amikor még nem alkotta meg Bakonyi Karcsi bácsi a Cserszegi fűszerest”; „minden küzdelmem és fájdalmas vereségem ellenére milyen könnyű étellel ajándékozott meg a teremtő” – írja Huszár Gábor katonasorsát felidézve) és az elbeszélés nyugodt mederben folyó hangneme is sajátosága a kötetnek („Egy nyugodt nyárvégi napon, amikor a szokásosnál sokkal lassabban forog az idő kereke, egyedül üldögéltem a díszteremben”). Vendégszöveggel is találkozunk, a *Nem tudhatom* című Radnóti-vers allúziójával („Felmenni a mi kis házi Badacsonyunkra, a Bence-hegyre, ahonnan már szinte térkép e táj – mi persze pontosan tudjuk, hol lakott itt Vörösmarty Mihály”). Az irónia, a humor is megjelenik soraiban, valamint örökérvényű megállapítások gazdagítják a művet („Nincs igazság, mondhatnánk. Nincs, de talán nem is baj. Mert nekünk itt ezzel a sok, egymást kioltó igazsággal kell együtt élnünk, s emlékeznünk az olyan tisztességes emberekre, mint Kenessey Gyula volt”).

L. Simon írásai korunk látéletei. Olyan lenyomatai az életünknek, a mindennapjainknak, a szűkebb és tágabb pátriánknak, hogy nem tudjuk letenni a könyvet, mert rólunk (is) és hozzánk (is) szólnak.

Ezekben az írásokban a XXI. század emberének, az értekeiben sokszor eltorzult világnak a képes „bibliáját” mutatja be. „Kifinomult esztétikai igényességű” (Gulyás Gábor) feltárással, értékközpontú interpretátor-tolmácsolással közelebb viszi a befogadót, a szemlélő-olvasót a hiteles művészet és a hiteles élet világához. S optimizmusra int. A Mikszáth-kori parlamenti státusszimbólumot, a szivarozást így kapcsolja össze az ez idő tájt még utópikusnak gondolt léghajó megjelenésével, és a képviselő-előd szavaival, mikszáthi derűvel és derűlátással zárja a kötetet: „kéklő szivarfüst kavargó a tükrös teremben, s ezen a füstön át mindenki nagynak, boldognak látja a jövőben ezt az országot”.

L. Simon esszéi vissza akarják írni az életünkbe az elvesztett szakralitást, a mesét, az éneket, az identitásunkat erősítő közös élményanyagot, a magyar tájat, érzést. Keresésre ösztönöznek bennünket: a szülőföldön az éltető-élő gyökerek felkutatására, megtalálására. Ha így teszünk, nem lesz számunkra térkép e megszentelt táj.